

ELS AUCELLS SILVESTRES A LES RONDAIES MALLORQUINES D'ANTONI MARIA ALCOVER: UNA NOVA APROXIMACIÓ

Miquel RAYÓ*

RESUM. La present comunicació és una invitació a l'estudi de les referències que, sobre els aucells silvestres, es fan a l'aplec de rondalles populars mallorquines recollides pel folklorista i filòleg Antoni M. Alcover. Es fa una presentació dels principals aspectes en aquest sentit (llista de les espècies que apareixen citades, breu estudi del que es diu en els contes sobre alguna d'elles: àguila, corb, falcó, tórteres, etc.), i es fa una anàlisi sucinta d'un dels contes, «*Els dotze mesos i dues jaies*», on es mostra que a la cultura popular mallorquina els aucells tenen, en general, una imatge positiva. A més, es proposa un intent de classificació de les rondalles en el títol de les quals apareixen expressament esmentades distintes espècies d'aucells silvestres.

SUMMARY.- *Wild birds in the «Rondaies Mallorquines» (Mallorcan folktales) by Antoni Maria Alcover: a new approach.* The following article is to instigate a study of the wild birds referred to in the folktales collected by the philologist and folklorist Antoni M. Alcover. A list is presented, in keeping with the principal aspects, of the species which feature; a brief study of what is said about these birds: eagle, raven, falcon, dove, etc., and an analysis is made based on one of the tales, «*Twelve months and two crones*», in which it is shown that birds have a positive image in the folk culture of Mallorca. Moreover, it is an attempt to classify tales which include different species of wild birds in the titles.

* GOB-Mallorca. Verí, 1 3r. 07001 Palma (Balears)

INTRODUCCIÓ

Durant anys i en altres treballs inicials hem assajat de contribuir a l'aproximació que ens proposam de continuar en la present comunicació. En ells hem tractat (amb una intenció més literària i/o divulgativa que científica) de posar de manifest la clara relació que hi ha entre el text de les rondalles escrites per Antoni Maria Alcover i el medi natural que amb tota seguretat l'escriptor coneixia, i en concret com de les *rondaies* se'n poden extreure alguns coneixements de les creences dels antics mallor-

quins sobre els aucells silvestres. Fins i tot en un d'aquests treballs hem utilitzat la llista de noms d'espècies d'aucells silvestres que apareixen en les rondalles (i els que apareixen en altres produccions de la cultura popular en llengua catalana a Mallorca) per a establir el que denominam l'«imaginari ornitològic» de la cultura mallorquina; això és: un conjunt hipotètic d'aucells que són presents quasi sempre en qualsevol producció cultural popular o literària mallorquina (RAYÓ, inèdit). Evidentment, les dades utilitzades aquí provenen, excepte indicació en un altre sentit, de l'*Aplec de*

rondaies mallorquines d'En Jordi des Racó, publicades per l'editorial Moll.

LES ESPÈCIES D'AUCELLS
ESMENTADES A LES RONDAIES.
LLISTA I COMENTARIS INICIALS

Vicens Jasso i Garau presentà, l'any 1982, una tesi doctoral producte d'un pacient i admirable treball d'anàlisi de les rondalles mallorquines d'Antoni Maria Alcover. La tesi, obra minuciosa, es titulava «*Cultura y Educación. Un estudio en antropología cultural. La transmisión de los sistemas culturales a traves de los cuentos populares*» (JASSO, 1982). És d'aquesta notable tesi —malauradament no publicada— que hem pogut obtenir bona part de les dades que a continuació exposam, i que completen les nostres pròpies indagacions. No cal dir que, sense la seva aportació, el nostre treball hauria estat incomplet. No cal dir tampoc que qualsevol error, o qualsevol interpretació escrita en aquestes línies és responsabilitat nostra.

Un apunt previ ens obliga a indicar que són les rondalles recollides i «elaborades» per Antoni Maria Alcover, home del llevant mallorquí, les que usam en el nostre treball. El detall és relativament important, perquè, si n'Alcover hagués viscut a muntanya —a Sóller, per exemple, a Bunyola, o a Pollença—, és possible que, als efectes del que ara tractam, la relació d'espècies, si bé s'hauria mantingut segurament dins els límits del nostre hipotètic «imaginari ornitològic», possiblement hauria estat distinta. Però, passem al tema que ara ens ocupa i copiem la llista d'espècies d'aucells no imaginaris, ni domèstics, esmentats per Alcover a les rondaies:

àguila	milana
alcatràs	mussol
arpellot	òliba
busqueret	oronella
cadernera	passerell
capserigany	perdiu
cega	puput
corb	ropit
cucullada	rossinyol
enganapastor	sól·lera
esparver	sordai
estornell	terrola
falcó	titina
ferreter	tord
fuell	tórtera
gavina	tudó
gorrió	valzia
guàtlera	verderol
juia	voltor
matamosques	xoric
mèrlera	

D'aquesta relació poden fer-se molts comentaris introductoris ¹, encara que, pel que fa a l'assumpte que ens preocupa i a les condicions de brevetat que ha de mantenir una comunicació, cal limitar-los necessàriament. No és cap doi iniciar-los a través de l'àguila, el rei dels aucells en gairebé totes les mitologies populars properes.

L'àguila i altres aucells rapinyaires o carnissers

L'àguila, a les rondalles, apareix com un aucell poderós, de vegades protector, i altres vegades portador dels herois del conte als llocs ignots on han de trobar l'objecte màgic que resoldrà els seus problemes. La funció de portador és clara a «*La flor romanial*» (vol. II), una de les més característiques «rondalles meravelloses» de l'aplec d'Alcover. També, a «*Es castell d'iràs i no tornaràs*» (vol. VII). De vegades, l'àguila és donadora d'un objecte màgic: una

ploma. En Bernadet es farà, amb el canonet de la ploma d'un àguila, un xiulet al so del qual acudirà l'aucell —ajudant màgic, doncs— sempre que en Bernadet el necessiti.

De vegades, però, les àguiles i els corbs, dels quals en parlarem tot seguit, apareixen en contes diferents amb funcions diverses o amb diversa significació. En alguna rondalla, les àguiles, i els corbs, les milanes i els voltors són servidors del «dimoni cucarell» (i les òlibes apareixen en un conte de bruixes: «*Es Castell d'Alaró, es Puig de S'Aucadena i ses bruixes*», vol. V). En «*Sa llampria meravellosa*» (vol. 8), per exemple, hi ha una àguila amb saviesa sorprenent: l'«àguila de Portugal». És l'àguila que portarà sobre el seu dors l'heroi cap a indrets meravellosos, dels quals només aquesta àguila en sap les tresques, «dotze grosses de llegos allà deçà on fan el niu ses cegues dins es grec» (RAYÓ, 1980).

L'àguila, però, de vegades no porta el protagonista en el dors, sinó, que el jove, convertit en falcó, seguirà el vol de l'àguila. En el mateix conte abans esmentat, un estol de vuit àguiles arrossega una carrossa («*En Joanet i sa Donzella Descantada*», vol. XII). I en el conte «*S'Hermosura del món*» (vol. I), l'àguila, que cria en un pinar i parla amb els seus aligatons, té capacitat per a profetitzar i conèixer l'esdevenidor. En aquests contes, la figura d'un ermità, solitari en la muntanya, és imprescindible per a convocar l'àguila: potser perquè l'àguila és també un aucell muntanyenc, esquiu.

El corb i el falcó

També ajudarà l'heroi, de vegades, el corb. Sobretot, per la seva qualitat d'aucell savi i pronosticador. I també per

la seva qualitat rapissera, llargament recordada per la tradició popular: el corb treurà els ulls dels gegants a la rondalla «*N'Agraçiat*» (vol. VII).

El corb és l'aucell en què es transformen en ocasions els protagonistes: és un aucell lleig —per al poble²; perquè, en la realitat i per al naturalista és un aucell bellíssim i d'una interessantíssima etologia—, negre, mal vist, i transformar-s'hi és en realitat un càstig, producte d'una maledicció —«*El príncep Corb*» (vol. XIV)—. És una forma popular de la llegenda de la bella i la bèstia (JANER, 1993). El corb, en aquest cas, no és un personatge malèfic, sinó, patètic per l'estat de postració en què es troba: és un home degradat a la condició de corb.

Al conte «*En Tinyosset*» (vol. XX), un corb té una ploma blava (a «s'ala endreta»), una verda (a «s'esquerra») i una vermella («a sa coa»): «Guarda-les ben guardades», diu al protagonista, «í, en veure't apurat, n'agafes una, i dius: —Val Déu i corb! i ja veuràs com jo t'assistiré!». La ploma verda es converteix en un pinar. La vermella en un camp de brases. La blava, en «un grandió braç de mar».

Del corb, i per completar el que, d'ell, abans ja hem dit, se'n dona una descripció prou completa a les rondalles, en general. És un aucell fàcil d'identificar a simple vista, que no sol amagar-se, que crida mentre vola en el cel («Op, op, op!», diuen les rondalles que fa el corb), femeter i necròfag. Així apareix en companyia de voltors i altres aucells de presa a «*Es pou de sa Lluna*» (vol. IV), o a «*En Pere de sa xuia*» (vol. XVII). És considerat com un lladre i vanitos a la faula d'«*Es Corb i sa raboa*» (vol. XIV), i es diu que nia en penyals a «*Es canyamet, s'ase i sa serra porra*» (vol. III), «*Es cavallet de set*

colors» (vol. VI) i «*Es corb de ses Puntes*» (vol. XXIV).

Del falcó se'n cita el costum de caçar coloms («*N'Estel d'Or*», vol. I, «*N'Elionoreta*», vol. XX), la rapidesa del vol (a la rondalla «*En Tià d'es forn d'En Mata-Ronyes*», vol. XI, es diu «sa bronidissa de ses ales d'aquell falcó») i la ceterria («*Sa llàmpra meravellosa*»). De vegades («*Sa maneta de plata*», vol. XXI) el falcó que ataca un esbart de coloms topa amb un obstacle i hi queda enganxat, o malferit: «topa un falcó, embarriolat entre es brancons d'un pi, a on era caigut de desgràcia pegant a un colom». «*Estel d'or*», o «*estil d'or*», per cert, és el nom d'una espècie d'aucell de prat, un nom actualment no usat pels ornitòlegs illencs (BOVER, 1836).

Les tòrteres i altres aus sàvies

Les tòrteres apareixen com a aucells savis, com de vegades les àguiles, amb diàlegs que el protagonista sol escoltar d'amagat —«*Es fii del Rei Murteral de França*» (vol. XII)—. Així, l'orienten de com i a on trobar, i com ajudar-la, si així cal, la persona enamorada. La tòrtera sempre ha estat relacionada amb amors ideals i perllongats, intrencables (RAYÓ, 1983).

Un mussol parlant ajuda l'heroi a aconseguir «s'aigua de Sa Font de la bona salut». Normalment, les ajudes dels animals es produeixen a canvi d'un favor previ del protagonista del conte envers de l'aucell. És el cas, entre d'altres, de «*N'Agraciat*»: el protagonista allibera el mussol (que fa el niu a la soca d'un ullastre) de morir en les ganyes d'una serp. Li diu el mussol, en una fórmula rítmica, que confereix força màgica a allò que diu:

«Ah, Agraciat, Agraciat!

Lo que ara has fet,

que te serà de ben pagat!»

Un aucell remeier

El cas de la rondalla «*Es Mèl-loro Rosso*» (vol. VIII) és sens dubte menys patètic en relació a altres transformacions, però, el príncep que pateix l'encantament de viure sota l'aparença d'una mèrlera està igualment sotmés a transformació forçada. Compte, però, perquè aquest aucell té propietats remeieres («en passar-lo per davant la vista d'un malalt, el malalt se cura», ens diu la rondalla), la qual cosa ens fa pensar en un aucell molt famós en els antics bestiaris: el calandrí (en versions al castellà, aquest aucell és nomenat 'caradrio'), que tenia la propietat de pronosticar la guarició o la mort d'un malalt en funció de si el mira el rostre o de si no el mira (RAYÓ, 1985; BESTIARIS CATALANS, 1963; MALAXECHEVARRIA, 1986). Cal fer notar que en les descripcions del calandrí (o 'caradrio'), que provenen pel que sembla de la Bíblia —Deuteronomi: relació de les espècies prohibides—, es diu que aquest aucell és blanc. En la rondalla que comentam, el «mèl-loro» (això és: una mèrlera, aucell de plomatge negre) és «rosso» (això és: clar = blanc?).

Altres transformacions

Però, les transformacions poden ser voluntàries i només temporals en alguns casos. Aleshores, el protagonista tria la forma d'un falcó, per exemple, per a poder assolir l'habilitat aèria i la capacitat de vol de l'aucell caçador que, no obstant, apareix com a carronyer a «*Es fii des pescador*» (vol. II), en què un falcó disputa amb un lleó, un ca llebrer i una formiga la despulla d'una ovella morta. En la rondalla «*Ets estudiantis de sa cova de Salamanca*» (vol. XVII), el protagonista disputa amb el mestre brui-

xot en una prova de transformacions. Quan el mestre esdevé una lloca, l'estudiant, més savi que el mestre, torna una «milana falconera» que, naturalment, acaba amb la vida d'aquell.

Les faules i les contarelles de caràcter mítico-popular i religioses

En altres casos, els aucells protagonitzen breus faules (a la manera de les clàssiques i popularíssimes rondalletes moralitzants de tradició isòpica, i/o oriental), o també breus narracions de caràcter religiós popular, o de temàtiques molt casolanes, francament gracioses. En una d'elles, la titina consegueix, amb la seva astúcia, vèncer la geneta i fins i tot matar-la («*Sa titina i sa geneta*», vol. IV). El rossinyol, del que se n'elogia el cant, apareix a «*Es rossinyol i sa rossinyola*» (vol. XIV). L'oronella, que du dòl per la mort del Bon Jesús, és destacada com a animal benefactor («*Ses oronelles*», vol. V): si nien a qualque casa, no hi pega mai cap llamp. El busqueret («*Com és que es capxerigany duen corona*», vol. V), el voltor («*Es voltor i es busqueret*», vol. XIV, on l'habilitat i el coratge del menut venç la sobèrbia del poderós), i el capsigrany, entre altres aucells, apareixen en aquests relats quasi didàctics. Cal fer notar, però, que si bé en una rondalleta de les esmentades es diu que els capsigranys mai no ataquen els busquerets, perquè en una ocasió aquests donaren al primer una corona que havien rebut de la mà del Bon Jesús, el mateix Alcover, en una altra rondalla («*Val més matinetjar que a missa anar?*», vol. III), sembla contradir el conte en utilitzar l'expressió: «*Tremolar com un busqueret dins ses arpes d'un capxerigany*».

També l'àguila («*Sa moixa i s'àguila*», vol. XXIII) protagonitza alguna

faula exemplaritzant. En un conte («*Una àguila i el rei En Jaume*», vol. V) se'n fa a saber per què a l'àguila hom li diu «àguila reial»: un exemplar (la identificació, com a àguila peixetera, del qual hem assajat en un altre treball) pesca un espet i el deixa caure als peus del rei a tall d'homenatge (RAYÓ, 1984).

Aucells tenyits i nius protegits

El ropit té el pit vermell («*Com és que es ropit té baix d'es bec una clapeyta vermeia*», vol. XV) a resultes d'una tisonada del dimoni. La cadernera («*Com és que ses cadernereres tenen plomes vermelles en es coll*», vol. V), perquè assaja de retirar del front del Crist les espines de la corona que els seus botxins li han enflocat per fer-ne escarni, s'esquita el plomatge de sang del Redemptor, i per això té plometes vermelles al coll. Les oronelles porten dòl per la mort del Bon Jesús («*Ses oronelles*», vol. V). Les oronelles són, a més, d'acord amb la mateixa rondalla, objecte de singulars propietats benefactors (RAYÓ, 1993).

El mateix conte és protagonitzat per aucells diferents segons els països: el vitrac, el ropit, el trencapinyons... En aquest darrer cas, en què el trencapinyons vol desclavar les mans del Bon Jesús, segons una tradició bulgaresa que ens ha fet a saber el bon ornitòleg i millor amic Joan Mayol (comunicació personal), l'aucell veu com, a més de tacar-se-li de sang el plomatge, li queda el bec torçat per a sempre (el que constitueix un tret identificador que els ornitòlegs agraiem, i del que ens en meravellam, car és un prodigi evolutiu). És proverbial, d'altra banda, el conte que explica com ningú no pot trobar mai nius de cega (RAYÓ, 1980): les cegues ajudaren a ocultar les petjades de la Sagrada Família, en el seu viatge a

Egipte («*Com és que no troben nius de cega*», vol V).

Es dotze mesos i dues jaies: la imatge dels aucells en les rondalles populars

«*Es dotze mesos i dues jaies*» (vol XXI) és el títol d'una rondalla en què dues jaies, una «xerevel·la» i l'altra «malaixamussa», es desfan en elogis o en impropis respectivament quan parlen amb dotze homes que són, naturalment, els dotze mesos de l'any. Aquesta rondalla, com gairebé totes les de l'aplec alcoverià, apareix també en els catàlegs de la rondallística general (AARNE i THOMPSON, 1961; BOGGS, 1930; GRIMALT, 1975). La rondalla dels «dotze mesos» és un conte del tipus «l'al·lota amable i l'al·lota antipàtica», en una de les seves múltiples varietats (PUJOL, 1982; CAMARENA i CHEVALIER, 1995).

El conte recorda el desenvolupament de vells receptaris agrícoles de tradició clàssica (recordem les obres d'Heròdot i de Virgili, per exemple), en els que s'expliquen les feines camperoles corresponents a cada un dels mesos de l'any. La tradició fou seguida per altres autors que passaven per savis, homes de camp amb afeccions literàries i didàctiques, pàrrocs foravilers, cavallers il·lustrats, etc. (AGUSTÍ, facscímil, 1988).

Les dues jaies parlen, doncs, dels mesos i de les tasques a fer en aquests mesos i, és clar, anomenen en alguna ocasió els aucells silvestres. Un detall, però, ens fa voler dedicar tot un paràgraf a aquest conte: la jaia malaixamussa, en tot el seu roï de crítiques i renecs contra els mesos de l'any no anomena cap aucell, cosa que un ornitòleg aficionat a la cultura popular podria interpretar com una evidència que no hi ha, en la tradició mallorquina, cap mena d'aversion envers els nostres companys

alats. Ni tan sols anomena l'òliba, aquesta mala jaia, tot i que l'òliba és paradigma de l'aucell negatiu, si més no, en el món de les creences, com per exemple ens fa a saber qualche autor clàssic de la literatura catalana a Mallorca (RIBER, 1935).

En canvi, la jaia xerevel·la sí que n'anomena, d'aucells, i en parlar-ne els elogia ferm. És per això que volem fer-ne menció, d'aquest conte singular. Diguem primer que en el mesos de gener, març, abril, juny, setembre, novembre i desembre no es dona el nom de cap aucell. La relació dels aucells anomenats en els mesos restants es compon de: tord, oronella, perdiu, cegues, sordais, guàtleres, estornells, fuell, juies i titines negres.

El mes de febrer, diu la jaia, vénen «es tords de Muntanya, que hi són a menjar olives i s'entreguen amb unes bones popes i són saborosos amb arròs o frits amb esclata-sangs, això després d'haver-se menjat es poi blanc, que fa tant de mal a ses figueres i an ets ametlers». L'oronella també és citada en el mes de febrer, mes de Sant Macià «que l'oronella ve i el tord se'n va. I ja ho sabeu, ses oronelles se mengen es corcs de ses faves i des xítxeros». Del mes de maig se'ns fa a saber una tradició que fa referència als aucells en general: «Dins es maig hi ha ses grans festes de l'Ascensió, que ni ets aucells duen busques an es niu, de tant que respecten aquella gran diada».

El juliol «és es temps hàbil per caçar perdius a la cameta, això és, encalçant-les en fer es sol fort. Ses perdius sols fan una volada, fins que acaben s'alè i se reten assolant-se en terra». Al mes d'agost, «ses perdigaies ja pinten, això és, muden de plomes, i ses noves que treuen, són pintades; per això diuen que pinten». Octubre és el

mes de la migració tardoral: les cegues, els sordais, les guàtleres «d'Alger», els tords, els estornells, els fuells, les juies i les titines negres vénen «si a sa darrerria d'es mes fa una ventada». La jaia explica, mètode que no reproduïm aquí per raons òbvies, com caçar els sordais amb llumeta, de nit (mètode, per cert, que no dubtam d'utilitzar els ornitòlegs per a fer les captures en les nostres campanyes d'anel·latge científic).

Una idea general es mostra en tot el que hem dit fins ara en el resum d'aquest conte que sembla ser com un compendi abreujat de la vida camperola: els aucells són considerats com a benefactors, en tant que es mengen paràsits dels conreus humans, i útils, doncs; i també, en tant que peces de caça. ¿Podem concloure que, en general, els aucells tenen, en la imaginació popular mallorquina, bona premsa, malgrat el que abans s'hagi dit de corbs i òlibes?

Rondalles en el títol de les quals apareix el nom d'un aucell. Un intent de classificació

En efecte, proposarem ara una classificació d'aquelles rondalles que, en el seu títol, mencionen aucells concrets. Naturalment, una tal classificació és només orientativa ³.

a) *rondalles de temàtica descriptiva o explicativa* (i que pretenen, per tant, explicar i/o descriure trets conductuals o morfològics dels aucells): «*Com és que es ropit té baix des bec una taca vermeia*» (vol XV); «*Com és que no troben nius de cega*» (vol V); «*Com és que es capxeriganys duen corona*» (vol V); «*Com és que ses cadernereres tenen pomes vermeies en es coll*» (vol V).

b) *rondalles de tema faulístic* (que, en general, ofereixen un argument moralitzant o allisonador): «*Sa titina i sa geneta*» (vol IV); «*Es rossinyol i sa rossinyola*» (vol XIV); «*Es corb i sa raboa*» (vol XIV); «*Es voltor i es busqueret*» (vol XIV); «*Es corb de ses puntes*» (vol XXIV).

c) *rondalles de temàtica meravellosa* (i normalment estructurats segons els trets d'aquest tipus de rondalla): «*Es mèl-loro rosso*» (vol VIII); «*El príncep corb*» (vol XIV); «*Es corpet d'es pou d'En Gatell*» (vol XXII).

d) *rondalles de temàtica mítico-popular* (que fan referència a creences populars): «*Una àguila i el rei en Jaume*» (vol V).

e) *rondalles de caràcter divers* (amb contingut anecdòtic, faceciós, rondalles infantils, etc.): «*Es gorrionet*» (vol XVII); «*Es pas d'es xorric*» (vol XXII); «*Sa moixa i s'àliga*» vol XXIII).

CONCLUSIONS

No hi ha conclusions, si no són les insinuades al llarg de la comunicació (l'existència d'una llista d'aucells que formen un «imaginari ornitològic» de la cultura mallorquina i com la relació d'aucells esmentats per Alcover contribueix a formar-lo⁴, l'interès d'estudiar els continguts naturalístics presents a les *rondaies* d'Alcover, una primera aproximació a aquest estudi per tal d'indagar la relació entre la cultura popular mallorquina amb els aucells silvestres, la «bona fama» que, en general, tenen els aucells en la cultura popular expressada a través de les rondalles, etc.). Evidentment, la nostra intenció era i és la de convidar a fer l'aprofundiment rigorós i per ventura necessari a tots aquests i altres suggeriments.

NOTES

1 Caldria parlar, per exemple, del per què la gavina, un auccell que a hores d'ara quasi és el més abundant en els entorns humanitzats, tan urbans com rurals, apareix una sola vegada en les rondalles d'Alcover (si cap altra cita no ens ha passat per malla). En un altre lloc (*Els aucells en la cultura popular mallorquina*, op. cit.) hem exposat dues hipòtesis; una, de caràcter sociològic, i l'altra de caràcter biogeogràfic. Per la primera, la quasi absència de la gavina en una producció tan gran de la literatura popular podria explicar-se pel relatiu allunyament de la costa en què sempre ha viscut la societat mallorquina pre-turística. Per aquest motiu, no és rar que un home de la pagesia interior desconegués o no considerés notable la gavina en el seu pòsit cultural. Per la segona, es tractaria d'explicar aquella poca presència perquè l'espècie, en aquell temps, no era tan freqüent com ara i vivia reduïda a la costa, i encara sense les grans concentracions en què ara es presenta. L'explicació a això darrer la saben bé els ornitòlegs: la gavina, com la rata en els mamífers, és una espècie antropòfila que aprofita les deixalles de la civilització contemporània; a més població, més deixalles i, per tant, més gavines. Ja hem demostrat en el mateix treball que els autors moderns citen, en els seus textos, gairebé sempre les gavines. Un altre tema és el d'atribuir els noms que Alcover esmenta a les seves rondalles a les espècies d'ocells reals, però això escapa de la present comunicació. Hem tractat el tema en un altre treball (RAYÓ, 1996).

2 Una cançó del cançoner popular mallorquí (GINARD BAUÇA, 1968) diu, curiosament: «*Tu ets blanca com la pega/i vermella com un corb, /admetent com l'argelaga/i alegre tant com un mort*». Al mateix cançoner es recullen algunes fórmules per a arruixar els corbs, com per exemple: «*Corb, corb: mal caiguessis mort, /ton pare bada-lla/dins un sac de palla/i ta mare també*».

3 Per raons òbvies no esmentam en aquesta classificació els contes «*Sa flor de genical i s'auccellet d'or*», «*S'auccellet de ses*

set llengos» i «*S'aigo ballant i es canariet parlant*».

4 Aquí entra en joc un aspecte que no volem passar per alt, i que apuntam potser per a iniciar un debat o una investigació: els noms dels aucells que Alcover esmenta en les rondalles són els noms que usaven els seus comunicadors per a descriure una espècie d'auccell concreta, intervinent en una rondalla? L'edició de les notes d'Alcover ens orientarien sobre aquest punt. En qualsevol cas, Alcover ha contribuït, insistim, en la formació de l'«imaginari ornitològic» dels mallorquins.

BIBLIOGRAFIA

- AARNE, ANTH I THOMPSON, STITH, 1961. The types of the folktale. Folklore Fellows Communications, 184. Academia Scientiarum Fennica. Helsinki.
- AGUSTÍ, MIQUEL, facsímil d'una edició del segle XVII, 1988. Llibre dels secrets d'agricultura, casa rústica i pastoril. Alta Fulla. Barcelona.
- Bestiaris catalans, 1963. Edició a cura de Saverio Pannunzio. Editorial Barcino. Barcelona.
- BOGGS, RALPH, 1930. Index of Spanish Folktales. Folklore Fellows Communications, 90. Academia Scientiarum Fennica. Helsinki.
- BOVER, JOAQUÍN M., 1836. Notícies histórico-topogràfiques de la isla de Mallorca. Libreria de D. Felipe Guasp. Palma. p.: 26.
- CAMARENA, JULIO I CHEVALIER, MAXIME, 1995. Catálogo tipológico del cuento folklórico español. Cuentos Maravillosos. Gredos. Madrid.
- GINARD BAUÇA, RAFEL, 1968. Cançoner popular de Mallorca. Moll. Palma.
- GRIMALT, JOSEP, 1975. La catalogació de les rondalles de Mn. Alcover com a introducció al seu estudi. tesi doctoral inèdita. Universitat de Barcelona.
- JANER, MARIA DE LA PAU, 1993. Les rondalles del cicle de l'espòs transformat: pervivència en la Literatura Catalana de tra-

- dició oral. Domus Editora Europaea. Frankfurt am Main.
- JASSO I GARAU, VICENÇ, 1982. Cultura y educación. Un estudio en antropología cultural. La transmisión de los sistemas culturales a través de los cuentos populares. Tesis doctoral inèdita. Universitat de Barcelona.
- PUJOL, JOSEP M., 1982. Contribució a l'índex de tipus de la rondalla catalana. Tesis de llicenciatura inèdita. Universitat de Barcelona.
- RAYÓ, MIQUEL, 1980. La migració dels aucells en el Cançoner i les Rondaies. Lluç, 689. Palma. pp.: 20-21.
- RAYÓ, MIQUEL, 1983. Els aucells en el cançoner: sobre l'origen d'una cançó popular. Lluç, 708. Palma. pp.: 43-44.
- RAYÓ, MIQUEL, 1984. L'àguila peixetera a les rondalles mallorquines. Lluç, 713. Palma. pp.: 37-39.
- RAYÓ, MIQUEL, 1985. Aucellari o llibre dels aucells. J. de Olañeta, editor. Palma. pp.: 57-58.
- RAYÓ, MIQUEL, 1993. Creences sobre alguns ocells i la seva relació amb pedres virtuoses diverses, 2. Anuari Ornitològic. Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa. Palma. pp.: 43-44.
- RAYÓ, MIQUEL, 1996. Noves anotacions sobre els ocells silvestres que apareixen a les Rondaies Mallorquines d'En Jordi des Racó: assignació dels noms a espècies reals. Comunicació al Congrés de Rondallística. Palma, novembre 1996.
- RAYÓ, MIQUEL, inèdit. Els aucells a la cultura popular mallorquina.
- RIBER, LLORENÇ, 1935, edició de 1988. La minyonia d'un infant orat. Moll. Palma.

(Rebut: 16.01.97; Acceptat: 13.02.97)